

Střetné sražení v počátečním období války

Major Jiří Brus

V současné době se diskutuje o tom, jaký druh bojové činnosti bude v příští válce převládat.

Není sporu o tom, že jaderné zbraně vtiskly bojové činnosti rozhodný a aktivní charakter. Diskutuje se především o místu a úloze střetného boje a sražení a o jejich souvislosti s útokem. Někteří autoři střetný boj a sražení povýšili na samostatný druh bojové činnosti, který bude převládat na všech etapách operace. Jsou však i takové názory, které pochybují o hromadném vzniku střetných bojů a sražení.

Místo a úloha střetného sražení (boje) v příští válce

Pod pojmem střetného sražení rozumíme údery raket i letectva a rozhodnou činnost svazků, spojenou s pochodem, rozvinutím (rozčleněním) do útočné sestavy a úderem z chodu současně oběma stranami.

Podstata střetného sražení spočívá tedy v tom, že obě strany řeší cíle operace jadernými údery a útočnou činností vojsk za použití různého druhu manévru ve velmi krátkých lhůtách.

Podívejme se, jak podmínky vzniku střetného sražení odpovídají charakteru příští války.

Socialistická vojenská doktrína předpokládá, že příští válka bude mít pohybový ráz, bohatý na manévry všeho druhu. Fronta bude v neustálém pohybu. Klasický útok z období druhé světové války, zahajovaný průlomem, nebude existovat. Při útoku se vojska budou pohybovat převážně v prouděch nebo v předbojových sestavách, rozvinou se pouze v krajních případech a dočasně, vzápětí opět přejdou do proudů. Obrana se stane dočasným jevem. V samotné obraně musí být založena myšlenka přechodu k aktivní činnosti, neboť jaderné zbraně umožní přecházet rychle od jednoho druhu bojové činnosti k druhému. Snahou obránce bude uchovat své hlavní síly, oklamat nepřítele o jejich skutečném umístění a použít je v rozhodujícím okamžiku. Úkol donutit nepřítele k rozvinutí a vytvořit podmínky k provedení jaderných úderů budou plnit vojska krytu. Z těchto hledisek střetná sražení a boje budou velmi častým jevem v celém průběhu války, neboť použití jaderných zbraní bude obě strany nutit k tomu, aby aktivně využívaly výsledky jaderných úderů. Zákonitě se budeme často setkávat se střetným sražením v počátečním období války, kdy síly obou stran nebudou ještě vyčerpány.

Střetné sražení a boje mohou vznikat v různých etapách operací, např. při přibližování operačních učenění a navázání dotyku při zahájení nepřátelství, při odrážení protiúderů a protiztečí, při střetnutí se zálohami nepřítele a při přechodu do protiútoků.

Vzniká otázka, zda na současném stupni vývoje bojové činnosti je správné pohlížet na střetné sražení a boj jako na **zvláštní druh bojové činnosti**. Domnívám se, že **nikoli**. Vojska v příští válce budou většinou v pohybu. K tomu je bude nutit nejen potřeba širokého manévru, využívat výsledky jaderných úderů a mezery v sestavě nepřítele, ale i stále se měnící radiační situace a nebezpečí úderů se strany nepřítele. Která strana bude sledovat rozhodné cíle své činnosti, musí počítat s tím, že se střetne s nepřítelem v pohybu.

V důsledku ohromných ničivých účinků jaderných zbraní a rozptylování vojsk na bojišti se nemusí provádět průlom obrany nepřítele. To nebude při existenci jaderných zbraní třeba. Útočná operace bude souhrnem různých druhů bojové činnosti vojsk, z nichž hlavním druhem se stane střetné sražení (boj), útok na spěšně vybudovanou obranu a pronásledování.

Střetný boj (sražení) zvláště při hromadném použití jaderných zbraní může ztratit, v některých případech i své dřívější charakteristické rysy. Tak např. tankové svazky mohou využít účinků hromadného úderu a **čelními údery** rozbít uskupení nepřítele. Proto v některých případech střetný boj nemusí být souhrnem obranné a útočné činnosti, jak jsme tomu byli zvyklí, ale i **souhrnem jaderných úderů a roztrhávajících čelních úderů**.

Nebylo by však správné pokládat střetné sražení za obyčejný útok. Střetné sražení je nejsložitější druh útočné činnosti.

Který druh útočné činnosti v příští válce bude převládat lze velmi těžko určit. Jedno je jisté, že tato otázka je závislá na bojové pohotovosti všech ozbrojených sil, účinnosti našeho prvního hromadného úderu, efektivnosti boje se zálohami nepřítele, na směle a rozhodné činnosti vojsk a v neposlední řadě na činnosti a úspěchu nepřítele. V každém případě je však možné tvrdit, že střetný boj a sražení budou velmi častým jevem příští války.

Pohraniční střetné sražení

Zvláštním druhem střetného sražení je pohraniční střetné sražení, neboť řeší nejzávažnější úkol prvních dnů války, tzn. získání a udržení iniciativy.

Pod pojmem pohraničního střetného sražení rozumíme jaderné údery a útočnou činnost svazů prvního strategického sledu s cílem rozbít hlavní uskupení nepřítele, přejít do rozhodného útoku a zničit další zálohy nepřítele v hloubce. V krajním případě může být cílem sražení způsobit nepříteli rozhodující ztráty, zmařit mu splnit cíle první operace a vytvořit podmínky k opakování jaderných úderů, zasazení druhých sledů a přechod do protiútoku.

Doba trvání střetného sražení může být různá a bude vyplývat z rámce, ve kterém bude střetné sražení probíhat. Zahájením střetného sražení je začátek prvního hromadného úderu; ukončením je přechod jedné ze stran k obraně nebo zahájení odchodu hlavními silami.

Zda příští válka bude zahájena střetným sražením nebo jinou formou útočné činnosti nelze však zodpovědět jednoznačně.

Naše vojenská doktrína jasně stanoví, že vojska musí být schopna zmařit napadení nepřítele, přejít do rozhodného útoku a získat iniciativu na svou stranu. Doktrína vychází především z charakteru příští války a poměru ozbrojených sil na hlavním západoevropském válečném divišti. Ovšem druh bojové činnosti u nepřítele může být různý. V souvislosti s tzv. **PŘEDNÍ STRATEGIÍ** velení NATO a pře-

devším velení západoněmeckého Bundeswehru klade stále větší důraz na aktivní činnost pozemních vojsk, která by měla následovat po nenadálém jaderném úderu.

Bylo by proto nesprávné vylučovat možnost střetného sražení při zahájení války, ale naopak je třeba s touto možností počítat. Je ovšem možné, že cíle střetného sražení budou různé. Je známo, že nepřítel může přejít k rozhodné činnosti až po jaderném útoku, který trvá několik dnů. Střetné sražení může nepřítel vést s více nebo méně rozhodnými cíli. Ovšem domnívat se, že agresivnímu charakteru použití jaderných zbraní „západem“ nebude podřízena úloha pozemních vojsk by nebylo správné.

Podmínky vzniku pohraničního střetného sražení

Pohraniční střetná sražení mohou vznikat za nejrozličnější situace. Nepřítel může před zahájením války provést pod různými záminkami řadu opatření, jako je přeskupení vojsk na vybrané operační směry a přísun dalších sil na válčiště, k tomu, aby co nejlépe využil výsledků jaderného napadení pozemními vojsky. Tato opatření mohou probíhat v období kratšího nebo delšího zostření mezinárodní situace.

Je třeba počítat i s takovou variantou, kdy nepřítel s cílem dosáhnout maximálního překvapení provede úder jadernými zbraněmi a současně s tím, nebo s nepatrným předstihem začne z chodu vytvářet uskupení pozemních vojsk k útoku. Nelze pochopitelně vyloučit, že nepřítel vzhledem k složité dislokaci si provede některá dílčí vylepšení ve své sestavě.

V závislosti na zjištěných přípravách nepřítele k napadení mohou naše vojska být na různém stupni bojové pohotovosti. Vzhledem ke krátkosti času naše vojska nemusí uspět do zahájení nepřátelství zaujmout operační sestavu a budou nucena bojovat ve velmi složitých podmínkách. Ani pak nebude správné zříci se útočné činnosti. I v této situaci vojska a štáby musí být schopny zahájit úspěšnou bojovou činnost. To je velmi složitý a náročný způsob bojové činnosti, neboť bude probíhat v období jaderných úderů, činnosti vzdušného i pozemního nepřítele.

Charakteristické rysy pohraničního střetného sražení

Hlavní tíhu prvního hromadného úderu ponesou strategické jaderné prostředky. Účast ostatních prostředků může být omezená, neboť operační uskupení obou stran se budou nacházet ve vzdálenosti 100 i více kilometrů od sebe.

Operačně taktické jaderné prostředky se mohou zúčastnit zahájení prvního hromadného úderu pouze částí, nebo být použity až v jeho průběhu. Doba pro přípravu a provedení úderů bude velmi krátká. Proto i nároky na připravenost a bojovou pohotovost raketových útvarů jsou velmi vysoké.

Taktické raketové prostředky se budou přesunovat v sestavě svazků a zahajovat palbu bezprostředně před navázáním dotyku s nepřítelem. S jejich účastí v prvním hromadném úderu nelze v tomto případě počítat.

Pozemní vojska musí jak možno nejrychleji překonat pásmo obsazené pouze krycími jednotkami a získat vhodný prostor pro rozčlenění, popřípadě rozvinutí vlastních vojsk a k provedení jaderných úderů. Získat výhodný prostor k rozvinutí bojové činnosti po účinných jaderných úderech bude jedním z předpokladů k získání iniciativy a přenesení boje na území nepřítele.

Pozemní vojska neudeří celým prvním sledem současně, nýbrž postupně, po překonání různé vzdálenosti mezi protistojícími svazky z prostorů své dislokace. Tím se střetné sražení rozpadne na řadu po sobě jdoucích střetných bojů.

V operační sestavě obou stran se vytvoří značné mezery a vzdálenosti. Tím budou vytvořeny podmínky k širokému manévru. Celá sestava se protáhne do velké hloubky a vzniknou odkryté boky.

Složité situace se vytvoří ve velení vzhledem ke vzdálenostem velitelských stanovišť od vojsk a nutnosti velet vojskům za přesunu do té doby, než překonají příslušnou vzdálenost a navážou dotyk s nepřítelem. Tíha okamžitého využití jaderných úderů bude spočívat především na výsadekových vojscích všeho druhu. Ovšem ani tato otázka využití jaderných úderů není snadná, neboť použití výsadek bude vázáno na včasné zaujetí výchozích prostorů pro vysazení ještě do zahájení nepřátelství. Proto stupeň pohotovosti výsadek bude žádoucí přehodnotit.

Střetné sražení a boje se odehrávají v terénu, který nebude veliteli znám a kdy se budou rozhodovat výhradně podle mapy.

Velitelé budou velet a rozhodovat se za krajního nedostatku času a zpráv o nepříteli.

Z těchto charakteristických rysů je zřejmé, že vzniknou velmi složité podmínky pro bojovou činnost a velení vojskům.

Zásady organizace a vedení pohraničního střetného sražení bez zaujetí operační sestavy.

Hlavním cílem pohraničního střetného sražení je rozbít útočné uskupení nepřítele jadernými údery, přenést bojovou činnost na území nepřítele a dokončit jeho zničení po částech. Jaderné zbraně budou hrát vedoucí úlohu při úspěšném zmaření jaderného útoku nepřítele. Proto je nutné při sebenepatrnějších náznacích napadení vyvádět do prostorů, odkud by mohly plnit své úkoly.

Hlavním cílem jaderných úderů budou zbraně hromadného ničení, tankové útvary a svazky nepřítele, jakož i prostředky a místa velení.

Jaderné údery bude účelné vzhledem k velké hloubce operačního učlenění nepřítele provádět postupně, nejprve na nejbližší cíle a po přiblížení dalších prvků operační sestavy budou přenášet palbu do hloubky. Raketové útvary frontu i nakonec armády by měly zahájit přemísťování až po skončení střetného sražení.

Dříve úspěch střetného sražení spočíval především v předejití nepřítele v rozvinování, v současné době **předejití nepřítele v jaderných úderech.**

Z pozemních vojsk zahájí boj jako první předsunuté odřady. Předsunuté odřady jsou velmi důležitým prvkem sestavy svazů prvního sledu. Proto stupně jejich pohotovosti musí být vyšší než u ostatních útvarů dříve a budou vyváděny dříve na státní hranici. Hlavní jejich úloha spočívá v tom, aby rychle překonaly pásmo zabezpečující státní hranici, nezavazovaly se do bojů s krycími jednotkami nepřítele, ale rychle pronikly na území nepřítele a zmocnily se předem určených nebo upřesněných objektů nebo čar na území nepřítele a zabezpečily rozvinutí nebo rozčlenění hlavních sil svazků ve výhodném terénu a okamžiku, popřípadě rychle proniknutí do operační sestavy nepřítele.

Tyto zásady jsou všeobecně známé, avšak při výcviku vojsk se neplní. Při cvičeních např. předsunuté odřady nejsou uváděny do takové pohotovosti, aby byly schopny v případě agrese nepřítelem okamžitě překročit státní hranici.

Plnit úkol za hodinu, nebo dokonce za několik hodin po úderu, to je již pozdě.

Rovněž tak určovat čas „Č“ předsunutým odřadům po zahájení úderu nepříteli je zbytečné. Předsunutý odřad není vázán ničím, co by bránilo plnit stanovený úkol. Jaderné údery jsou vedeny do hloubky a proto mohou předsunuté odřady po obdržení rozkazu k vyrazení plnit svůj úkol.

Složení předsunutých odřadů je zpravidla určeno předem. Musíme však učinit taková opatření, aby předsunuté odřady svazků prvního sledu, které jsou na větší vzdálenosti od státní hranice, byly dostatečně silné a schopné bojovat samostatně ve značné vzdálenosti od státní hranice po dobu 6 – 10 i více hodin. Zejména do té doby, než hlavní síly divize překonají potřebnou vzdálenost k navázání dotyku s nepřítelem.

Současně s předsunutými odřady by měly být v pohotovosti taktické vzdušné výsadky, zvláště plánujeme-li je použít v přihraničním pásmu. Jejich využití musí být dobře zplánováno, aby tyto poměrně slabé síly nebyly nerozumně obětovány. Bude účelné je vysazovat k získání přechodů, přeprav nebo objektů na takových místech, kde nepředpokládáme zasazení hlavních sil nepřítele a kde bude naopak vhodný směr při rozvíjení vlastního útoku, nebo do prostorů palebných postavení raket. Hloubka jejich vysazení bude určena schopností těchto jednotek bojovat několik hodin, nanejvýš však půl dne do té doby, než se spojí s předsunutými odřady, útočícími čelně.

Důležitou etapou v období jaderných úderů je vyrazení a přesun hlavních sil svazků prvního sledu do prostoru, vybraného pro střetné sražení. Pro přesun bude velmi těžké organizovat statickou pořádkovou službu. Tento úkol nebude možné včas splnit. V období manévrových forem bojové činnosti musí být proudy vedeny zkušenými vojáky, kteří dobře znají komunikační síť a určené přechody. Vyrazení vojsk nesmí zabránit ani vyřazení některých jednotek a svazků.

Velitel musí během přesunu učinit všechna opatření k tomu, aby síly vyšly do určeného prostoru. Tento prostor musí být volen nikoli z hlediska průběhu státní hranice, ale **podle skutečného uskupení a vzdálenosti sil nepřítele**. Není tedy správné automaticky předpokládat, že ke střetnutí hlavních sil dojde na státní hranici.

Za přesunu nesmíme dopustit zastavení nebo zdržení hlavních sil svazků. Bylo by nesprávné zdržovat přesun proto, aby byl dosažen současný útok všech svazků. Naopak útvary a svazky z hloubky se musí snažit co nejrychleji dosáhnout svazky vpředu. Je ovšem samozřejmé, že tento jev nelze dopustit na všech stupních. Podle mého názoru musí svazek bojovat a plnit úkol jako jeden celek, i když s útvary na jednotlivých směrech.

Při vytváření operační sestavy z chodu musí štáb svazu jednotlivé prvky operační sestavy pevně řídit. Je možné, že část sestavy svazu vzhledem k vyššímu stupni bojové pohotovosti bude v jiných prostorech, nebo více vpředu, než jsou ostatní prvky. Zde nesmí dojít k omylům nebo k náhodě.

Hlavním druhem manévru ve střetném sražení bude úder do boku a týlu nepřítele, spojený s hlubokým manévrem, nebo čelní úder. Rovněž je možné spojit tyto dva druhy, nebo kombinovat boční úder s obranou částí sil čelně.

Údery do boků a týlu nepřítele budou provádět především motostřelecké svazky a jejich tankové útvary. Hlavním úkolem tankových svazků je rychle proniknout do hloubky sestavy nepřítele, nezavazovat se do vleklých bojů a ničit raketové prostředky v hlavních palebných postaveních nepřítele.

Ve výhodné situaci, kdy jednotky a útvary nepřítele budou spolehlivě umlčeny jadernými zbraněmi, je možné, aby tankové svazky co nejrychleji využily výsledků jaderných úderů a provedly hluboký čelní úder, dokončily zničení nepřítele, pronikly řidkými, bojeneschopnými a jadernými údery narušenými sestavami nepřítele a nejkratší cestou vyšly do operačního týlu nepřátelského svazu. Při výběru tohoto manévru je pochopitelně nutné důkladně zvážit tankové síly a odolnost protistojícího nepřítele, terén a přírodní překážky na směru úderu.

Samotné střetné sražení bude někdy kombinací bočních i čelních úderů (souasných nebo postupných) a rovněž obranných bojů na směrech útoku nebo tam, kde nepřítel dosáhl převahy v silách i prostředcích. Rozhodující pro posouzení druhu bojové činnosti bude druh boje hlavních sil svazu.

Volbu druhu manévru by však měl ovlivnit velitel armády, protože především on má ucelený obraz o operačním uskupení nepřítele a na něm bude záviset, jak sladí bojovou činnost a manévr svazků v rámci svazu.

Při zavázání hlavních sil do střetného sražení bude stěžejním úkolem jaderných prostředků zničit zálohy nepřítele, odříznout první sledy od druhých sledů a tím vytvořit předpoklad pro zničení nepřítele po částech. Úkol ničit protistojícího nepřítele v dotyku případně taktickým jaderným prostředkům.

Při střetném sražení je současně třeba počítat se značnými mezerami v sestavě nejen nepřítele, ale i vlastní. Proto současně s požadavkem využívat mezer u nepřítele k rychlému pronikání do hloubky stojí zde požadavek zabezpečení vlastních mezer a boků. Z těchto důvodů je účelné ponechávat si druhé sledy a přesunovat je spolu se zálohami tak, aby mohly zasáhnout na ohroženém směru a v případě potřeby zabezpečit bojem vlastní sestavu.

Při obchvatech a úderech do boků může dojít k obklíčení některých sil nepřítele. Nebylo by však správné, aby se značné síly armád a frontů vtažovaly od samého počátku do bojů a obklíčení nepřítele. Výhodnější budou hluboké, roztírající údery, které umožní vyjít hlavním silám do palebných postavení operačně taktických prostředků nepřítele. Obklíčování v nutném případě bude spojeno s maximálním využitím výhodného terénu a prováděno nejvýše silami jednoho svazku.

Po úspěšném pohraničním střetném sražení budou zpravidla zasazeny druhé sledy armád a vytvořeno silné tankové uskupení, které by bylo schopno rychle pronikat do hloubky území nepřítele, využívat účinky strategických jaderných úderů a činnosti operačních a strategických vzdušných výsadků.

Některé otázky velení v pohraničním střetném sražení

Velení vojskům při zahájení střetného sražení bude velmi časově omezeno. Nebude čas na přijímání úplných rozkazů a nařízení. Podstata řízení bojové činnosti bude spočívat ve vydávání řady krátkých, upřesňujících nařízení jednotlivým svazkům, kde velitel určí:

- úkoly jaderných prostředků a výsadků;
- směr rozhodující činnosti svazku;

- prostor, který je třeba získat do zahájení střetného sražení;
- druh manévru;
- způsob součinnosti s výsadky a sousedy a
- organizaci velení.

Je pochopitelné, že toto rozhodnutí velitel ještě upřesní při přibližování vojsk na základě získaných zpráv.

Výsledek střetného sražení si může rovněž vynutit určité korekce v původním plánu operace. S tím musí štáby počítat a být připraveny co nejúčelněji je uskutečnit.

Místa velení u armády by měla být připravena tak, aby PVS se přesunovalo současně se svazky a včas zaujalo prostor, odkud by bylo účelné řídit střetné sražení. Na PVS budou hlavní funkcionáři armády. Bude-li prostor střetného sražení blízko státní hranice, je možné řídit střetné sražení z velitelského stanoviště bez přemístění.

Zásady střetného sražení, zahajovaného z operační sestavy

Je pochopitelné, že řada otázek tohoto i předchozího druhu střetného sražení bude společná. Mnoho otázek však bude rozdílných, zvláště při zahájení.

Úsilí jaderných zbraní svazů musí být soustředěno na nejdůležitější uskupení ZHN a prvního sledu sestavy nepřítele, jehož vyřazení naruší bojeschopnost jako celku. Převážná část jaderných úderů na první sled nepřítele musí být provedena do té doby, než bude navázán dotyk. Proto větší nároky budou na rychlé zjišťování cílů pro jaderné údery a na vlastní jejich uskutečnění. Počet úderů operačně taktickými a taktickými prostředky nebude narůstat, ale naopak musí být největší v první etapě zahájení střetnutí.

Střetná sražení pozemních vojsk se budou odehrávat v blízkosti státní hranice a téměř současně celými sledy.

Hlavní zásadou střetného sražení bude soustředění úsilí a manévru palbou na rozhodující směr i za cenu nedostatečného umlčení a přechodu do obrany některého svazku na podružném směru. Úsilí motostřeleckých divizí by mělo být soustředěno na proniknutí tankových divizí do hloubky sestavy nepřítele.

Manévru v první fázi střetného sražení bude více omezen, neboť se boje zúčastní na obou stranách více sil současně. Častější formou manévru budou čelní údery. Pro údery do boků si budou muset svazky vytvářet podmínky bojem a aktivní činností předsunutých odřadů.

Způsob útočné činnosti bude podobný, jak jsem jej popsal v předchozích statích.

Velení bude založeno na rozhodnutích, vydaných před zahájením bojové činnosti.
